

I

Tothom menteix.

Els polis menteixen. Els advocats menteixen. Els testimonis menteixen. Les víctimes menteixen.

Un judici és un concurs de mentides. A l'audiència ho sap tothom. El jutge ho sap, i fins i tot els jurats. Quan entren a l'edifici ja saben que vénen a escoltar mentides. Ocupen els seus llocs a la tribuna disposats a escoltar mentides.

La clau de tot, si et toca seure a la taula de la defensa, és la paciència. Cal estar a l'aguait. No pas a l'aguait d'una mentida qualsevol. Has d'esperar-ne una que la puguis atrapar i picarla com ferro roent fins que en surti una fulla ben esmolada. Aquesta fulla, la fas servir per obrir el cas en canal i escampar-ne les tripes per terra.

La meva feina és aquesta: picar la fulla. Esmolar-la ben esmolada. Fer-la servir sense pietat ni remordiments. Ser jo la veritat en un lloc on tot són mentides.

Era el quart dia del procés, a la sala 109 de l'Edifici dels Tribunals Penals del centre, quan vaig pescar la mentida que es convertiria en fulla per obrir el cas en canal. El meu client, Barnett Woodson, afrontava dos càrrecs per assassinat que podien conduir-lo directament a la sala de color gris d'acer de San Quentin, on t'injecten un suc diví a la vena.

A en Woodson, un traficant de drogues de vint-i-set anys de Compton, l'acusaven d'haver atracat i assassinat dos estudiants de Westwood. Volien comprar-li cocaïna. En Woodson va decidir quedar-se els diners i matar-los amb un fusell de canons retallats. Això, en tot cas, és el que deia el fiscal. L'inculpat era negre i les víctimes blanques, de manera que en Woodson no ho tenia gaire bé —sobretot quan només feia quatre mesos dels aldarulls que havien esqueixat la ciutat. Però el pitjor és que l'assassí, per amagar el seu crim, havia llençat els cadàvers, llastats, a l'embassament de Hollywood. Els cossos van passar quatre dies al fons per emergir-ne sobtadament, com pomes dins d'un barril. Pomes podrides. La idea de cadàvers podrint-se en un embassament que era una de les reserves d'aigua potable més importants de la ciutat va regirar els budells a la majoria dels membres de la comunitat. El registre de les últimes trucades de les víctimes va conduir la policia fins a en Woodson, i el seu arrest va desfermar immediatament la indignació popular.

L'oficina del fiscal del districte va anunciar que sol·licitaria la pena de mort.

El procés contra en Woodson, però, no era pas evident. Se sostenia tot en proves circumstancials —els registres telefònics— i en declaracions de testimonis tan criminals com l'acusat. Entre aquest grup hi havia en Ronald Torrance, que pretenia que en Woodson li havia confessat el doble assassinat.

En Torrance havia passat un temps tancat amb en Woodson a la presó central d'homes. Cadascun ocupava una de les setze cel·les individuals d'un mòdul de màxima seguretat —dues fileres separades per un espai on els presos es passaven el dia. Els setze presoners del mòdul eren negres, d'acord amb el procediment habitual, i dubtosament efectiu, de «segregar per motius de seguretat», o sigui de separar els presoners segons la raça i la banda a la qual pertanyien, amb l'objectiu d'evitar enfrontaments i brots de violència. En Torrance esperava un judici per robatori i atracament a mà armada, ja que havia participat en els saquejos durant els aldarulls. De les sis del matí a les sis de la tarda, els presos del mòdul d'alta seguretat tenien accés a la sala de dia, on menjaven i jugaven a cartes a les taules que hi tenien instal·lades, sota la mirada dels guàrdies que els vigilaven des d'una cabina de vidre. Segons en Torrance, va ser en una d'aquestes taules que el meu client va confessar-li l'assassinat d'aquells dos nois del Westside.

La fiscalia havia fet tots els possibles per convertir en Torrance en un personatge presentable i creïble als ulls dels jurats, tres dels quals, només, eren negres. El van afaitar i li van desfer les trenetes per tallar-li els cabells ben curts, i en comparèixer davant del tribunal, el quart dia del procés contra en Woodson, duia un tern blau cel sense corbata. Interrogat pel Jerry Vincent, que feia de fiscal, en Torrance va referir la conversa que diu que havia tingut un matí amb en Woodson, en una d'aquelles taules. En Woodson no s'havia limitat a confessar els dos crims, sinó que n'havia donat molts

detalls —i aquests detalls, insistia el fiscal, només els podia saber l'assassí.

Durant l'interrogatori, en Vincent va dur en Torrance lligat ben curt. Li feia preguntes llarguíssimes a les quals el testimoni donava respostes lapidàries. Ja es veia, amb tant de farciment, que les preguntes anaven orientades, però no em vaig prendre la molèstia de protestar, ni tan sols quan el jutge Companioni em va mirar alçant les celles, gairebé suplicant-me que parés els peus al fiscal. No vaig protestar perquè volia obtenir l'efecte contrari: que els jurats li veiessin l'orella. Així que m'arribés el torn, pensava deixar en Torrance esplaiar-se en les respostes, mentre jo esperava a la cadira que la fulla em caigués a les mans.

En Vincent va acabar el seu interrogatori a les onze del matí i el jutge em va preguntar si volia fer una pausa per dinar. Li vaig respondre que no, que no necessitava ni volia cap pausa. Ho vaig dir com si n'estigués tip i no pogués esperar ni un minut més per ocupar-me de l'home que seia darrere la barra. Em vaig aixecar i vaig anar cap al faristol amb una carpeta molt gruixuda i un bloc de notes.

—Senyor Torrance, em dic Michael Haller. Treballo a l'oficina dels advocats d'ofici i represento els interessos del senyor Barnett Woodson. ¿Ens havíem vist en alguna altra ocasió?

—No, senyor.

—Jo també diria que no. En canvi, vostè i l'acusat sembla que fa molt de temps que es coneixen, ¿oi que sí?

En Torrance va somriure com si volgués dir: «Ja sé per on vas». Però jo havia fet les meves indagacions i sabia exactament amb qui me les tenia. Aquell home, als trenta-dos anys, n'havia passat un terç entre reixes. Havia deixat l'escola a quart de primària i els seus progenitors, pel que sembla, se n'havien preocupat poc. En virtut de les lleis de l'estat sobre triples recidivistes, incorria en condemna de cadena perpètua si el declaraven culpable d'haver colpejat amb una pistola l'encarregada d'una bugaderia on havia entrat a robar. El crim

havia estat comès durant els tres dies d'aldarulls i saquejos que havien trasbalsat la ciutat, després de fer-se públic el veredictes d'absolució dels quatre agents de policia acusats d'apallissar brutalment en Rodney King, un motorista negre que havien aturat per conduir perillosament. Ras i curt, en Torrance tenia motius de pes per voler ajudar l'estat a empaperar en Barnett Woodson.

—Bé, deu fer uns mesos que ens vam conèixer —va dir en Torrance—. A alta seguretat.

—¿Parlem d'una església o d'alguna institució religiosa?
—vaig preguntar jo fent-me l'imbècil.

—No, alta seguretat. A la trena.

—Suposo que es refereix a la presó, ¿m'equivoco?

—Correcte.

—De manera que, fins que no es van conèixer a la presó, ¿no havia vist mai el senyor Barnett Woodson?

Vaig preguntar-ho com si em vingués de nou.

—Això. Ens vam conèixer a la presó.

Vaig prendre un apunt com si fos una concessió important.

—Bé, doncs fem quatre càlculs, senyor Torrance. Van traslladar en Barnett Woodson al mòdul d'alta seguretat el cinc de setembre, quan vostè ja hi era. ¿Se'n recorda?

—Sí, recordo quan l'hi van ficar, oh i tant.

—I ¿ens pot explicar què hi feia, vostè, en aquell mòdul d'alta seguretat?

En Vincent es va alçar per protestar que aquella pregunta ja l'havia contestada el testimoni durant el seu interrogatori. Vaig replicar que intentava aprofundir en els motius pels quals el senyor Torrance havia acabat a la presó, i el jutge Companioni em va donar permís per continuar. En Torrance va haver de respondre.

—Ja ho he dit abans, tenia un càrrec per atracament i un altre per robatori.

—I aquests delictes es van produir durant els aldarulls, ¿correcte?

Amb la fòbia contra els polis que regnava a la ciutat entre les comunitat minoritàries ja d'abans dels aldarulls, jo havia fet mans i mànigues durant la selecció del jurat per fer-hi entrar tants mulatos i negres com vaig poder. Però ara tenia l'oportunitat de guanyar-me els cinc blancs que havia triat la fiscalia. Volia fer-los veure que l'home en qui el fiscal basava tot el pes de les seves acusacions era un dels responsables del que havien vist als seus televisors durant el mes de maig.

—Sí, jo era al carrer, com tothom —va respondre en Torrance—. Els polis fan el que volen en aquesta ciutat, si vol que li digui la veritat.

Jo vaig assentir com si li donés la raó.

—I la seva resposta a la injustícia dels veredictes va ser sortir al carrer, atracar una dona de seixanta-dos anys i estabornir-la amb una galleda d'escombraries d'acer. ¿M'equivo-co, senyor?

En Torrance es va mirar el seu advocat, assegut a primera fila just darrere la taula on seia en Vincent. Tant si havien assajat la pregunta com si no, ara el seu equip legal no podia ajudar-lo. En Torrance estava sol.

—Jo no vaig fer res —va dir al final.

—¿Vol dir que és innocent del crim del qual se l'acusa?

—Correcte.

—¿I dels saquejos? ¿Vol dir que no va cometre cap delictes durant els aldarulls?

En Torrance va fer una pausa i es va tornar a mirar el seu advocat.

—M'acullo a la cinquena esmena —va dir.

Ja m'ho esperava. Vaig sotmetre'l a un seguit de preguntes que no li deixaven més sortida que incriminar-se o negar-se a declarar, acollint-se a la cinquena esmena. Quan va haver picat l'ham sis vegades, el jutge es va cansar d'aquella cançoneta i em va convidar a centrar-me en el cas. Jo m'hi vaig avenir de mala gana.

—D'acord, doncs, oblidem-nos del cas de vostè, senyor

Torrance —vaig dir—. Tornem a la seva relació amb el senyor Woodson. ¿Vostè coneixia els detalls d'aquest doble assassinat abans de coincidir amb el senyor Woodson a la presó?

—No, senyor.

—¿N'està segur? Se'n va parlar molt.

—Era a la presó, tio.

—I a la presó, ¿no hi ha televisors ni diaris?

—No llegeixo diaris i la tele de la presó ja estava espatllada quan vaig entrar-hi. Vam fer una mica de soroll i van dir que l'arreglarien, però no han arreglat una merda.

El jutge va advertir a en Torrance que moderés el seu llenguatge i el testimoni va demanar disculpes. Jo vaig continuar.

—Segons el registre de la presó, el senyor Woodson va ingressar al mòdul d'alta seguretat el dia cinc de setembre i, segons la documentació que l'estat ha posat a disposició de la defensa, vostè es va posar en contacte amb la fiscalia el dos d'octubre per informar de la suposada confessió del meu client. Fins aquí, ¿tot correcte, senyor Torrance?

—Sí, jo diria que sí.

—Bé, doncs jo diria que no, senyor Torrance. ¿Pretén fer creure a aquest jurat que un home acusat d'un doble assassinat i passible de pena de mort es confessaria a algú que ha conegut encara no fa quatre setmanes?

En Torrance es va arronsar d'espatlles.

—Va anar així.

—Això és el que diu vostè. ¿Què obtindrà de la fiscalia si el senyor Woodson és condemnat pels càrrecs dels quals se l'acusa?

—No ho sé. A mi no m'ha promès res ningú.

—Amb els seus antecedents i les inculpacions actuals, si a vostè el condemnen és molt probable que li caiguin més de quinze anys, ¿m'equivoco?

—Jo què sé.

—¿No ho sap?

—No, senyor. Aquestes coses les deixo al meu advocat.

—I ¿no li ha dit que si no fa res per evitar-ho, és possible que hagi de passar una bona temporada a la presó?

—No, no m'ha dit res d'això.

—Ja. I ¿què ha demanat a la fiscalia, a canvi de la seva declaració?

—Res. No vull res.

—Així que ha vingut a testificar perquè creu que és la seva obligació com a ciutadà, ¿m'equivoco?

La sorna era prou evident.

—Això mateix —va respondre en Torrance, indignat.

Vaig agafar la carpeta gruixuda que havia deixat ben a la vista damunt del faristol.

—¿Havia vist mai aquesta carpeta, senyor Torrance?

—No. No pas que jo recordi. No.

—¿Està segur que no recorda haver-la vista a la cel·la del senyor Woodson?

—No he estat mai a la seva cel·la.

—¿Està segur que no hi va entrar d'amagat per mirar aquesta carpeta mentre el senyor Woodson era a la zona de dia o a la dutxa, o potser al tribunal?

—No, no ho vaig fer.

—El meu client tenia molts documents de la investigació a la cel·la. Aquesta carpeta conté detalls sobre el cas que coincideixen amb la seva declaració d'avui. ¿No ho troba sospitós?

En Torrance va fer que no.

—No. Jo només sé que va venir a seure a la meua taula i em va explicar el que havia fet. Se sentia molt malament i m'ho va explicar tot. No és culpa meua si la gent em ve a explicar la vida.

Jo vaig assentir amb el cap, com si em fes càrrec del pes que havia d'aclaparar un home com en Torrance si la gent li explicava la vida... sobretot tractant-se de criminals que han comès un doble assassinat.

—És clar que no és culpa seva, senyor Torrance. Ara voldria que repetís al jurat què li va dir exactament el meu client.

I no escatimi els detalls com ha fet amb el senyor Vincent. Vull sentir el que li va dir amb les seves mateixes paraules, sisplau.

En Torrance va fer una pausa, com si maldés per recordar i ordenar els seus pensaments.

—Bé —va acabar dient—, estàvem asseguts allà tots dos, i va dir-me que se sentia malament pel que havia fet. Jo li vaig preguntar: «¿Què has fet?» i em va explicar que aquella nit havia pelat dos tios i que li sabia molt greu.

La veritat és breu, les mentides són llargues. Jo volia que en Torrance donés respostes llargues, cosa que en Vincent havia sabut evitar. Aquests delators de presó són com els estafadors i els mentiders professionals, fan tot el que poden per torear-te i embolicar la troca. Però enmig de tot aquest farciment, sovint hi trobes la clau que obre la Gran Mentida.

En Vincent va tornar a protestar que el testimoni ja havia respost i que l'únic que feia jo era pressionar-lo.

—Senyoria —vaig respondre—, el testimoni posa una determinada confessió en boca del meu client, i aquesta és la clau del cas per a la defensa. El tribunal no compliria amb la seva obligació de diligència si no em permetés explorar a fons el contingut i el context d'un testimoniatge tan devastador per al meu client.

El jutge Companioni ja em donava la raó abans d'haver acabat jo la frase. Va desestimar la protesta d'en Vincent i em va autoritzar a continuar. Em vaig girar cap al testimoni, amb una impaciència tangible en la veu.

—Senyor Torrance, vostè no fa sinó resumir la conversa quan diu que el senyor Woodson li va confessar aquells assassinats. ¿Tindria l'amabilitat d'explicar al jurat què li va dir ben bé? ¿Amb les paraules exactes?

En Torrance va assentir com si acabés d'entendre el que li demanava.

—El primer que em va dir va ser: «Tio, em sento fatal». I jo li dic: «¿Per què et sents fatal, germà?». Ell em va dir que no es podia treure del cap aquells dos tios. Jo no sabia de

què em parlava, no tenia ni idea del cas, ¿sap? De manera que li dic: «¿Quins tios?» i ell diu: «Els dos negres que vaig tirar a l'embassament». Jo li vaig preguntar què havia passat i ell em va explicar que els havia rebentat amb un fusell de canons retallats, els havia embolicat amb tela metàl·lica i tot això. Em diu: «Vaig cagar-la de mig a mig», i jo li vaig preguntar què volia dir. Ell em va dir: «Els hauria d'haver obert la panxa, així no haurien acabat flotant». Això és exactament el que em va explicar.

De cua d'ull, havia vist en Vincent que feia una ganyota durant la llarga resposta d'en Torrance. Jo sabia exactament quin n'era el motiu. Vaig empunyar la fulla amb molt de compte.

—¿I el senyor Woodson va fer servir aquesta paraula?
¿Va dir que les víctimes eren *negres*?

—Sí, això mateix.

Vaig meditar un segon com havia de formular la pregunta següent. Sabia que en Vincent esperava una oportunitat per protestar: no podia demanar a en Torrance una interpretació de la frase, no podia fer servir la paraula *per què* aplicada a les motivacions o a les insinuacions d'en Woodson a través d'aquella paraula.

—Senyor Torrance, a la comunitat negra, la paraula *negre* pot voler dir coses diferents, ¿m'equivoco?

—Suposo.

—¿Això és un sí?

—Sí.

—L'acusat és afroamericà, ¿oi?

En Torrance es va posar a riure.

—Jo diria que sí.

—I vostè també, ¿oi, senyor?

—De naixement —va dir.

El jutge va donar un copet de martell damunt la taula i em va mirar.

—Senyor Haller, ¿és realment necessari, tot això?

—Li demano disculpes, Senyoria.

—Faci el favor de continuar.

—Senyor Torrance, quan el senyor Woodson, segons vostè, va fer servir aquesta paraula, ¿el va sorprendre?

En Torrance es va acariciar la barbeta com si medités la resposta. Tot seguit va fer que no amb el cap.

—No, de fet, no.

—I ¿per què no el va sorprendre, senyor Torrance?

—Suposo que m'he fet un tip de sentir aquesta paraula.

—¿En boca d'altres homes negres?

—Correcte. I també d'algun blanc.

—Bé, i quan una persona negra com vostè fa servir aquesta paraula, la paraula que segons vostè va fer servir el senyor Woodson, ¿ens podria dir a qui es refereix?

En Vincent va protestar que en Torrance no podia interpretar el que podien voler dir terceres persones. En Companioni li va donar la raó i vaig prendre'm uns segons per trobar la manera d'obtenir el que buscava.

—D'acord, senyor Torrance —vaig dir al final—. Parlem de vostè, ¿li sembla bé? ¿Vostè ha fet servir aquesta paraula en alguna ocasió?

—Em sembla que sí.

—D'acord, i quan la fa servir, ¿ens podria dir a qui es refereix?

En Torrance es va arronsar d'espatlles.

—A altres tios.

—¿Altres tios de raça negra?

—Correcte.

—¿Recorda haver dit *negre* a un blanc en alguna ocasió?

En Torrance va fer que no.

—D'acord, doncs ¿a qui creu que es referia el senyor Barnett Woodson quan descrivia els dos homes que va llençar a l'embassament com a *negres*?

En Vincent es va regirar a la cadira com qui vol protestar sense arribar a formular-ho amb paraules. Es devia adonar que no serviria de res. Jo havia anat acorralant en Torrance i ara era tot meu.

En Torrance va respondre.

—Vaig pensar que eren negres i que ell els havia matat.

De sobte, el llenguatge corporal d'en Vincent va canviar: es va enfonsar una mica més a la cadira, conscient que la seva aposta de jugar-s'ho tot amb un delator de presó havia fracassat.

Em vaig mirar el jutge Companioni. Ell també sabia el que venia.

—Senyoria, demano permís per acostar-me al testimoni.

—Concedit —va dir el jutge.

Em vaig acostar a la barra i vaig deixar la carpeta davant d'en Torrance. Era una carpeta gastada d'un color taronja apagat —un color que les autoritats de la presó feien servir per als documents legals que un pres està autoritzat a tenir a la cel·la.

—D'acord, senyor Torrance, el que té al davant és una carpeta on el senyor Woodson guarda la documentació que els seus advocats li van dur a la presó. Li he de tornar a preguntar si l'havia vista mai.

—A alta seguretat hi ha moltes carpetes així. No recordo haver vist aquesta en concret.

—¿Vol dir que no va veure mai el senyor Woodson amb aquesta carpeta?

—No me'n recordo gaire.

—Senyor Torrance, es va passar trenta-dos dies al mateix mòdul que el senyor Woodson. Segons explica, el meu client va confiar prou en vostè per confessar-li els seus crims. ¿Vol dir que no el va veure mai amb aquesta carpeta a les mans?

De bones a primeres, no va dir res. L'havia dut a un cul-de-sac. Jo m'esperava. Si insistia que no havia vist mai la carpeta, la «confessió» d'en Woodson despertaria sospites; si admetia que la coneixia de vista, les portes se m'obririen de bat a bat.

—El que vull dir és que el vaig veure amb la carpeta a les mans, però que no vaig mirar mai què hi havia a dins.

Bang. Meu.